

Stockholms
stad

**Verksamhetsberättelse
lokal energi- och
klimatrådgivning i
Stockholm**

2017

stockholm.se
energiradgivningen.se

**energi
& klimat**
rådgivningen

Sammanfattning

Den lokala energi- och klimatrådgivningen i Stockholm har under 2017 arbetat med projekt, evenemang, seminarier och mässdeltagande för att nå målgrupperna hushåll, bostadsrättsföreningar och små- och medelstora företag. Den övergripande målsättningen med verksamheten har varit att bidra till spridning av lokalt och regionalt anpassad information om energi och klimat, bidra till en minskad klimatpåverkan från energianvändning hos målgrupperna och att bidra till att energianvändningen hos målgrupperna bli så effektiv och miljöanpassad som möjligt utifrån den rådfrågandes förutsättningar.

Energi- och klimatrådgivningen har arbetat utifrån målen i tabell 1 som även visar måluppfyllelsen och har haft en budget enligt tabell 2. Tabell 2 innehåller både den prognostiserade budgeten från ansökan för 2017 och det faktiska utfallet för året.

Tabell 1. Aktiviteter, mål och måluppfyllelse utifrån de aktiviteter som står med i ansökan för år 2017 och den verksamhetsplan som funnits under året.

Aktivitet	Mål	Utfall
Samtal och mail från stockholmare	300 – 350 st.	349 st.
Platsbesök företag och BRF:er	180 st.	100 st.
Insatsprojekt belysning hos BRF:er	15 st.	4 st.
Mässdeltagande	2 st.	3 st.
Föredrag och seminarier	10 st.	13 st.
Övriga aktiviteter	10 st.	14 st.

Tabell 2. Visar budgetprognosen som gjordes inför ansökan till grundläggande energi- och klimatrådgivning samt hur stödet faktiskt fördelades mellan de olika posterna.

Budgetpost	Prognos i ansökan [SEK]	Utfall [SEK]
Lönekostnader	1 515 000	1 290 958
Material	40 000	31 446
Resor	9 000	2 300
Övriga kostnader	260 000	270 000
Köpta tjänster	176 000	441 695
Summa	2 000 000	2 036 399

Innehåll

Sammanfattning	3
Telefonrådgivning	5
Lokala projekt	5
Energismart flerbostadshus	5
Energismart företag	5
Seminarium i entreprenadjuridik	6
Insatsprojekt belysning	6
Deltagande på event.....	6
Deltagande i regionala projekt	8
Fixa laddplats.....	8
Solenergidagarna och solkartan	8
Tekniska museet.....	9
Informationsprojekt mot bygglov	9

Telefonrådgivning

Från och med 30 januari började den lokala Energi- och klimatrådgivningen svara på samtal som kom in via regionens gemensamma telefonrådgivningsväxel, 08-29 11 29 och mailfrågor från Stockholms stads invånare. Målet var att minst 50 procent av de stockholmare som sökte rådgivning skulle få det av en anställd på Stockholms stad. Resultatet utifrån statistik hämtad 2018-01-04 visar att strax över 30 procent av inkomna kontakter från Stockholms stads invånare besvarades av en rådgivare anställd på Stockholms stad vilket motsvarar strax över 100 kontakter.

Lokala projekt

Energismart flerbostadshus

Energi- och klimatrådgivningen har sedan tidigare ett väl fungerande samarbete med förvaltningens fastighetsägartillsyn. Genom tillsynsverksamheten och uppsökande verksamhet, exempelvis riktade utskick och telefonkontakt, har 95 bostadsrättsföreningar och privata fastighetsägare fått rådgivningsbesök. Målet i ansökan för Energi- och klimatrådgivningen var satt till 150 rådgivningsbesök. På grund av ett stort intresse för rådgivningsbesök i slutet på året finns en lista på 26 bostadsrättsföreningar och privata fastighetsägare som ska få besök i början på 2018. Anledningen till att målet inte nåddes var personalomsättning.

Alla som har fått ett rådgivningsbesök får även en skriftlig rapport som sammanfattar rådgivningsbesöket. Utöver rapporten har även bostadsrättsföreningarna och de privata fastighetsägarna fått möjligheten att delta i en utvärdering över antingen telefon eller en enkät på internet. Svarsfrekvensen har varit låg (12 av 100). Erfarenhetsmässigt är det svårt att få en hög svarsfrekvens från bostadsrättsföreningar bl.a. på grund av att styrelser byts ut och att enkäter och erbjudanden om telefonsamtal drunknar i all annan information som kommer till en bostadsrättsförenings styrelse. En annan orsak är att styrelserna sällan har en utsedd energiansvarig som kontaktperson.

Uppföljning visar på att de som fått besök inom projektet varit mycket nöjda och aktivt kommer att börja arbeta med sin energianvändning. Ett urval från frågorna i enkäten redovisas nedan.

- ”Kändes energirådgivningsbesöket meningsfullt för er?”. Sju av tolv svarande en 6:a på en 6-gradig skala vilket motsvarar ”mycket meningsfullt”.
- ”Fick ni ny kunskap om er fastighets energianvändning?”. Sex av tolv svarade en 6:a på en 6-gradig skala vilket motsvarar ”mycket ny kunskap”.
- ”Fick ni energitips som var relevanta för er fastighet?”. Tolv av tolv svarade ”Ja”.
- ”Tror ni att ni inom de närmaste två åren kommer att ha genomfört eller påbörjat någon eller några av de åtgärdsförslag som lämnades i besöksrapporten?”. Elva av tolv svarade ”Ja”.

Energismart företag

Inom projektet ”Energismart företag” har fem besök genomförts. Här har inte besök hos privata hyresvärdar eller företag som äger hyresfastigheter räknats in eftersom de typerna av besök har gått in under ”Energismart flerbostadshus”. Även dessa besök har resulterat i en skriftlig rapport och företagen har fått samma möjlighet att svara på uppföljningen via internetenkäten. Enkäten var densamma som för ”Energismart flerbostadshus” vilket gör att

det inte går att särskilja svar från eventuella företagare från de som ingår i ”Energismart flerbostadshus”. Detta är en förbättringspunkt inför nästa år.

Seminarium i entreprenadjuridik

Två seminarier med ämnet entreprenadjuridik anordnades på hösten för intresserade bostadsrättsföreningar. För seminariernas genomförande anlätades konsulter från företaget Bostadsjuristerna. Seminarierna anordnades i samarbete med energikontoret på StorSTHLM. Anledningen till att seminarierna hölls var för att det tidigare framkommit att ett av de största hindren för bostadsrättsföreningar för att gå vidare med energieffektiviseringsarbetet har varit att de känt sig osäkra på upphandlingsförfaranden och juridiken som råder kring entreprenader.

Det totala antalet besökare på de båda seminarierna var 75 personer och i utvärderingen, som fylldes i av 20 besökare, fick seminariekvällen som helhetsbetyg 5,3 av 6. Föreläsningmaterialet var även det mycket uppskattat och efter seminarierna kände sig 15 av de 20 svarande sig säkrare inför en kommande entreprenad.

Insatsprojekt belysning

Under året har Energimyndigheten haft tre insatsprojekt och varje kommun som erhållit stöd för energi- och klimatrådgivning har arbetat med minst ett av dessa tre. I Stockholms stad har energi- och klimatrådgivningen deltagit i insatsprojekt belysning. Projektet fokuserade på att halvera energianvändningen för bostadsrättsföreningars belysning och öka kunskapen om belysning hos föreningarna.

Målet för Stockholms stad var att besöka 15 bostadsrättsföreningar till och med den 16 oktober. Detta uppnåddes inte då endast fyra besök genomfördes. Detta berodde dels på hur informationsspridningen av projektet genomfördes, föreningar fick informationen vid de besök som genomfördes inom projektet *Energismart flerbostadshus*, dels på grund av ointresse då belysningskostnaderna ofta är försumbara i jämförelse med kostnaderna för uppvärmning etc. men även på grund av hur projektet styrdes nationellt där projektledningen kom igång först i augusti. På grund av förändringar av rapporteringsmallarna finns det siffror från tre av dessa besök och hur stora besparingarna skulle bli. Total energibesparing på dessa tre besök skulle bli 6 914 kWh/år och för en av de tre föreningarna motsvarade deras energibesparing 56 procent av den totala energin till belysningen. Vid byte av inomhusbelysning från t.ex. T8 lysrör till LED-belysning uppgår pay-off tiden till ca åtta år. Inräknat i pay-off är dock inte att lysrör behöver bytas efter ca åtta år vilket medför kostnader för både arbete och nya lysrör. Pay-off tiden (åtta år) är endast beräknad på energibesparing eftersom lån sällan tas för mindre investeringar i belysningsbyte. Alla föreningar som har svarat på uppföljningsenkäten rapporterar att deras kunskap om belysning har ökat och två av tre har beslutat om att gå vidare med belysningsåtgärder medan den tredje ska ta upp förslag på belysningsåtgärder under vintern.

Deltagande på event

Under året har energi- och klimatrådgivningen deltagit på ett antal event som anordnats inom staden. Syftet har varit att sprida kännedom om energi- och klimatrådgivningen samt att sprida information om energi och klimat till rådgivningens målgrupper. Målet var att delta på minst tio event. Nedan redovisas de event energi- och klimatrådgivningen deltagit vid, de

seminarier som har anordnats och de lokala seminarierna inom de regionala projekten *Fixa Laddplats* och *Solenergidagarna* som har hållit i Stockholms stad.

Datum	Event	Arrangör	Målgrupp	Antal besökare
31/1	<i>Fixa laddplats</i> , seminarium	EKR Regionalt & Miljöbilar i Stockholm	Bostadsrättsföreningar	Ca 250 besökare
23/2	<i>Kom igång med energieffektivisering</i> , seminarium	KSL	Bostadsrättsföreningar	Ca 25 deltagare
27/2	Föreläsning om solceller	Naturskydds-föreningen	Småhusägare och bostadsrättsföreningar	Ca 35 deltagare
13-24/3	”Inför Earth hour”, utställningarna <i>Finn fem fel</i> och <i>Vem slukar mest energi</i> fanns tillgängliga för allmänheten	Rinkeby-Kista Medborgarkontor	Allmänheten	
23/3	<i>Kom vidare med energieffektivisering</i> , seminarium	KSL	Bostadsrättsföreningar	Ca 30 deltagare
30/3	<i>Uppstartsseminarium</i> , Målstyrd energiförvaltning	Målstyrd energiförvaltning	Bostadsrättsföreningar	20 deltagare
5/4	We change, dialoglunch och workshop för gymnasieungdomar	Ungdomar.se och Klimatsmarta Stockholmare	Gymnasieungdomar	Ca 30 deltagare
9/5	<i>Solenergidagarna</i> , seminarium	EKR Stockholm & Regionalt	Allmänheten	Ca 115 deltagare
11/5	Cykeldag KI Campus Flemingsberg	KI/Akademiska Hus/m.fl	Allmänheten/studenten	Ca 50 besökare
13/5	Miljödag i Hässelby centrum	Hässelby/Vällingby SDF	Allmänheten	Ca 70 besökare
15-17/5	Klimatfestival Stockholms Universitet	Bolincetret Stockholms Universitet	Studenter/allmänheten	Ca 60 besökare
16/5	<i>Solenergidagarna</i> , seminarium	EKR Stockholm & Regionalt	Allmänheten	Ca 110 deltagare
18/5	Cykeldag KI Campus Solna	KI/Akademiska Hus/m.fl	Allmänheten/studenten	Ca 50 besökare
23/5	Klimatvågen på scen på Goda exempel mässan	Stockholms stad	Anställda Stockholms stad	Ca 20 åhörare
1-6/6	Smaka på Stockholm		Allmänheten	Ca 240 besökare
18-19/8	We Are Sthlm		Allmänheten	Ca 90 besökare

26/8	Invigning Parkleken Rinken	SDF Rinkeby-Kista	Allmänheten	Ca 10 besökare
9/9	Skärholmsdagen	SDF Skärholmen	Allmänheten	Ca 20 besökare
17/9	I stan utan min bil	Stockholms stad	Allmänheten	Ca 50 besökare
9/10	<i>Fixa laddplats, seminarium</i>	EKR Regionalt & Miljöbilar i Stockholm	Bostadsrättsföreningar	Ca 130 besökare
23/10	<i>Entreprenadjuridik, seminarium</i>	StorSTHLM	Bostadsrättsföreningar	Ca 35 besökare
7/11	Solcellsföreläsning	Hökmossens Trädgårdsförening	Föreningsmedlemmar	Ca 20 åhörare
9/11	<i>Entreprenadjuridik, seminarium</i>	StorSTHLM	Bostadsrättsföreningar	Ca 40 besökare

Deltagande i regionala projekt

Fixa laddplats

Energi- och klimatrådgivningssamarbetet och Miljöbilar i Stockholm ansökte tillsammans om och blev beviljade bidrag från Klimatklivet för att driva projektet Fixa laddplats. Fixa laddplats har haft som syfte att hjälpa bostadsrättsföreningar och mindre fastighetsägare att installera laddplatser genom att inspirera och informera. Under hösten 2016 togs informationsmaterial (exempelvis steg för steg-guide, checklistor och mallar) och två filmer fram inom projektet och under januari och februari 2017 anordnades sex seminarier i regionen, varav ett i Stockholms stad. I samband med seminarierna har även leverantörer och installatörer av laddplatser närvarat och fått visa upp sina produkter på en minimässa innan seminariet startar. Målet var att få minst 500 besökare till de sex seminarierna. Totalt besökte 750 personer de sex seminarierna, varav 235 personer som hade anmält sig kom från Stockholms stad. Seminariet i Stockholms stad besöktes av ca 250 personer, och i utvärderingsenkäten fick seminariet ett samlat helhetsbetyg på 5 på en skala 1-6.

Seminarier hölls även under hösten 2017 i fem kommuner varav ett seminarium hölls i Stockholms stad. Antalet anmälda besökare på dessa seminarier var 295 varav 122 kom från Stockholms stad. Seminariet i Stockholms stad hade 127 anmälda besökare, det totala antalet besökare uppgick till ca 130. Seminariet i Stockholms stad fick 5 av 6 i snittbetyg av de besökare som svarade på enkäten. Totalt har över 1000 personer besökt de elva seminarierna i regionen.

Solenergidagarna och solkartan

Energi- och klimatrådgivningssamarbetet har för tredje året i rad arrangerat en serie med solenergiseminarier för att möta medborgarnas växande intresse för solenergi. Under två veckor i maj arrangerades sju solenergiseminarier i regionen, varav två i Stockholms stad. Även vid dessa seminarier fick leverantörer och installatörer närvara vid en minimässa innan seminarierna för att visa upp sina produkter. Solenergiseminierna i Stockholms stad riktades till småhusägare och anordnades i Bromma och Hägerstensåsen. Lars André, ägare till

företaget DrivKraft och tidigare ordförande för branschorganisationen Svensk solenergi, bjöds in som föreläsare. Målet var att 80 deltagare skulle närvara vid varje seminarium. I Bromma deltog ca 115 personer och i Hägerstensåsen ca 110 personer. I utvärderingsenkäten fick båda seminarierna ett samlat helhetsbetyg på 5 på en skala 1-6.

Under våren har Stockholms stads solkarta uppdaterats med ungefär 11 000 nya byggnader och samtidigt integrerats i den regionala solkartan som nu täcker totalt 27 kommuner. Den regionala solkartan finns på www.energiradgivningen.se/solkartan.

Tekniska museet

Energi- och klimatrådgivningssamarbetet har under flera år bjudit in skolklasser till Tekniska museet och utställningen *Spelet om energin*. Samarbetet med Tekniska museet har hittills varit väldigt lyckat och uppskattat av både elever och lärare. Målet var att 100 skolklasser skulle besöka utställningen under 2017. Under 2017 har 110 klasser från Stockholms stad besökt Tekniska museets utställning.

Informationsprojekt mot bygglov

Under hösten har ett projekt inletts för att öka kunskapen om och hänvisningarna till Energi- och klimatrådgivningen från bygglovsavdelningen. En enkät skickades till rådgivningsenheten på bygglovsavdelningen i Stockholms Stad där ingen av inspektörerna kände till Energi- och klimatrådgivningen. Ett möte hölls med rådgivningsenheten som upplevde att det kunde finnas beröringspunkter mellan dem och Energi- och klimatrådgivningen, bland annat skulle Energi- och klimatrådgivningen kunna delta vid ”drop in-tider” hos bygglovsavdelningen.

Projektet kommer att följas upp och utvärderas under våren 2018. Utöver uppföljningen är det även möjligt att fler enheter på bygglovsavdelningen kan komma att besökas eftersom det vid mötet med rådgivningsenheten visade sig att andra enheter skulle kunna ha nytta av en ökad kännedom om Energi- och klimatrådgivningen.